

# PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 839.

CHICAGO, ILL., 11. OKTOBRA (October 11th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

## Spodnja in zgornja slika današnjih ljudi.

*“Po njihovi tovaršiji jih boste spoznali”.*

*“Povej mi s kom občuješ, kdo so tvoji prijatelji, pa ti povem kdo si.”*

Dostavljamo: Povej kaj in koliko čitaš, pa ti povemo, kaj in koliko veš in kdo si.

Opazujte ljudi pri čitanju: Tisti, ki so poplačani v sportne strani velikih dnevnikov, ne bodo vedeli natančno povedati imena vseh igralcev, vseh “slovitih” igralcev basebala, niti navedli vam bodo z največjim veseljem in zanimanjem o “sportu”, ki po našem skromnem mnenju sploh ni sport. O politiki in takih rečeh ne vedo ničesar.

Naleteli boste na ženske, na zelo mnogo žensk, tudi na moške, na mnogo moških, ki so verovani v opisovanja umorov, škandalov, raznoter šund, s katerim napajajo revolverski čitalni mase nevednih čitateljev. Lepa ženska kaže moza, ali ljubimca, ali ljubimko svojega soproga. Na stotine kolon posvetijo “veliki” dnevniki takemu dogodku. Kak moški ubije ženko. Ako je umor “misteriozen,” nudi zopet kakih par stotin kolon gradiva. Nekje izdajajo, da ima ta in ta bogat gospod razmerje s to in to žensko. Zopet par ducatov kolon gradiva. Na milijone čitateljev hlasta samo po tem čitvu.

In naša kino-industrija. Na tisoče “novih” filmov producira vsako leto, vsaka polna bedastih prizorov, druga drugi enaka, in vendar: milijone ljudi poseča kino-gledišča, ne vsaki teden, ampak vsak dan. Vsako dekletce že pozna “krasne junake,” ki nastopajo v igrah, nešteto žensk je objavljenih v “kino-heroje”. To ni pretiravanje. “Sloviti,” lepi igralci dobivajo stotine plemen na teden od oboževalk. Igralci imajo največje klerkinje, ki odgovarjajo ženskam v igralnem imenu. To je potrebno, če hoče igralec biti “sloves”. In ženske so srečne. “On mi je pisal, “ali, “poslal mi je sliko s svojim podobaom.”

To še ni vse. Veliki dnevniki prinašajo “gudljive” romane, polni misterije, polni lepih junakov in junakinj, polni zlobnih ljudi, ki, ako se preje, vsaj na koncu povesti prejmejo zaslužno kazen. Junakom in junakinjam pa se po

prestanih nezgodah nasmeje trajna sreča. Punce berejo in plakajo in — sanjajo; zdi se jim, da imajo pisatelji njih v misli in še bolj sanjajo. Te vrste “povesti” so v Ameriki znane pod imenom “dime-novels”, dasi so se, kakor vsaka stvar tekom zadnjih let (razum ljudske neumnosti) tudi podražile.

Veliki ameriški dnevniki priobčujejo tudi druge reči poleg tu navedenih. Prinašajo, — vsaj nekateri, — dobre opise dogodkov, dežel in političnih ter gospodarskih razmer v inozemstvu. Prinašajo znanstvene članke, razprave itd. Ali — to ne zanima širšega kroga ameriške publike. Listi, tekmujoči med seboj za povečanje cirkulacije, prinašajo poleg par strani dobrega gradiva do 20 strani takega, kakoršnega masa “hoče”.

Listi in revije, ki nudijo masi le to kar potrebuje, niso razširjeni. To je znamenje, da so “zanič”. Za svojo eksistenco so v večnih bojih. Ako ne bi nekatere ameriške res dobre revije imele par prijateljev med premožnejšimi sloji, bi sploh ne mogle izhajati.

Iz tega razvidimo, da sestavlja ameriška masa in njeno časopisje, kino-igralci in igralke, sportniki itd., enako družbo, to je, MENTALNO enako. Blazno je napadati časopisje, ki je vsakdanje duševna hrana te mase, njo pa poviševati v nebo. Nezmiselno je napadati kapitaliste in birokratične unijske voditelje, maso ameriškega delavstva pa slikati za nedolžne angele.

Ameriško časopisje ni eno izmed najslabšega na svetu. Ponaša se, da je najboljšje. Ampak tako kot je ni vzgojevalno v smislu, da bi vodilo mase iz mlake ignorance v širše duševno obzorje.

Pravimo, da ima delavsko časopisje nalogo nuditi čitateljem le to kar je zanje potrebno. Mnogo delavskih listov se zaveda te naloge, dasi niso razširjeni. Toda tudi med delavskimi listi so taki, ki so vse kaj drugega kakor vzgojevalni.

Največji greh časopisa je, ako potvarja vesti, ako vedoma krade čast poštenim ljudem, ako namenoma predstavlja stvari v napačni luči,

ako se poslužuje edino umazanih sredstev v boju proti ljudem, ki so drugačnega mišljenja.

V Ameriki se je v teku zadnjih treh let pojavilo nekaj listov, ki so se odeli s krinko "komunizma" ki pa niti od daleč ni komunizem, in ti listi v blatenju, potvarjanju in v lažeh daleč prekašajo celo kapitalistično časopisje. Na par straneh je toliko laži, toliko potvarjanja, toliko blatenja, kolikor se ga more priobčiti na par straneh. O časnikarski dostojnosti uredniki teh listov nimajo pojma. Njihovo znanje je plidko, največkrat ovito v skrajni fanatizem in v blazno domišljijo. In kar je najbolj značilno, njihov boj je naperjen proti tistemu delavstvu, ki ne misli natančno tako kakor oni.

Kakor se igra klerikalno časopisje z ignoranco širokih ljudskih množic, tako se taki "radikalni" listi igrajo z nevednostjo nezadovoljnih manjšin v ljudskih plasteh.

In to, *DA SE IGRAJO*, je napačno.

Uprave delavskih listov, neglede na strujo ali stranko, bi morale v prvi vrsti skrbeti, da bi dobile v uredništva sposobne, inteligentne, dostojne ljudi. Človek, ki te zna na papirju dobro opsovati, ni urednik in še veliko manj učitelj. "Uredniki", katerih sposobnost se zreali v natolcevanju, blatenju in lažeh, ni bi smeli sedeti v uredništvah delavskih listov.

Maso moramo dvigniti duševno, in najhitrejši proces v tej smeri je, ako si zgradimo dobro delavsko časopisje, ki je podlaga drugim vzgojevalnim institucijam. Listi, katerih edina tendenca je hujskanje, niso vzgojevalni organi, pač pa obratno.

Socializem bo popolnejša družba od sedanje in pravična za vse. Za tako družbo je pa treba ljudi, ki bodo zanjo sposobni. Smoter delavskega gibanja je, da jih uči za tako uredbo. Listi, ki ne razumejo in se ne zavedajo te naloge, ne služijo bodočnosti delavskega ljudstva, pa če se nazivajo tisočkrat "delavski". Učitelji delavstva hočejo vzgojiti iz njih boljše ljudi, ki bodo znali biti sami gospodarji svoje usode, ki bodo znali to, kar ustvarjajo tudi upravljati in rabiti v prid splošne družbe. Podivjanosti pa imamo v tej družbi dovolj.

Nizkotni uredniki po krivici nazivanih delavskih listov niso drugega kakor meteor današnje kapitalistične uredbe, z ravno takimi lastnostmi, kakršne dičijo sedanjo družbo. Oba ekstrema sta si v najožjem duševnem in moralnem sorodstvu, oba škodljiva napredku človeštva. V boju za napredek, za več luči in znanja bo človek obadva premagal.

\*\*\*

Splošno volilno pravico, pridobljeno od nekdanjega delavstva ima sedanje delavstvo v Ameriki. Velikanska množica tega delavstva pa niti ne premisli, koliko bi bila ta pravica vredna, če bi se je prav poslužilo.

## Čudna logika—ali kaj?

Ameriška vlada ne bo priznala sovjetske Rusije preje, dokler ne bo Rusija

- 1.) priznala dolgov, ki jih je napravila sovjetska vlada;
- 2.) odpravila diktature;
- 3.) uvedla svobodo tiska, zborovanja in svobodo veroizpovedovanja;
- 4.) priznala nedotakljivost privatne lastnine;
- 5.) prenehala s propagando v drugih državah.

Ako bi se apliciralo vse to zahteve na sovjetsko vlado po svetu, ne bi bila nobena priznana. Ker vse vlade na en ali drug način vodijo propagando v tujih deželah, ne bi mogle na pobližji 5. zahteve priznati niti same sebe.

Francija, Italija in Belgija dolgujejo Zedinjenim državam milijarde dolarjev in jasno je, da te države dolgov ne mislijo plačati. Torej bi ameriška vlada ne smela priznati njihovih vlad.

Velika Britanija omejuje svobodo tiska in zborovanja v Indiji, ki je velik del britanske imperije. Torej bi ameriška vlada ne smela priznati angleške vlade.

Japonska zatira vsako progresivno gibanje delavstva z nasilnimi sredstvi — torej tudi ne zasluži priznanja.

Rusiji se očita barbarizem, predbaciva ji okrutnosti, ki jih je počenjala v civilni vojni, ali okrutnosti je počenjala tudi Turčija, Grčija, Italija, Bolgarija in vlade vseh teh dežel so priznane!

Od Rusije zahtevajo, naj preneha s propagando za strmoglavljenje vlad v drugih deželah, toda skoro vse te druge dežele so v aktivni propagandi, ali pa so bile, za strmoglavljenje sovjetske vlade.

Kar počenja Francija, gotovo ne koristi splošnim interesom evropskega ljudstva. Torej odpokličimo našega poslanika iz Pariza!

\*\*\*

## Socijalisti na Poljskem v boju zoper reakcijo in fašizem.

Poljski socialistični list "Robotnik" je priobčil manifest, naslovljen delavstvu vseh narodnosti na Poljskem, v katerem ga poziva na skupen boj proti naraščajoči nevarnosti fašizma, ki grozi pogaziti demokratske ustanove v poljski republiki in izročiti državo reakcionarjem, ki delujejo pod krinko nacionalizma pod fašistično zastavo. Manifest so podpisale levi socialistične stranke na Poljskem, — poljska socialistična stranka, nemška soc. stranka, židovska delavska zveza in nemška delavska stranka. Ukrajinska skupina in beloruska soc. skupina nista podpisala manifesta.

## Konvencija Ameriške Delavske Federacije.

Dne 1. oktobra je pričela v Portlandu, Ore., zborovanjem konvencija Ameriške delavske federacije (American Federation of Labor). Naročnik je bilo okoli 500 delegatov, ki so imeli 1000 glasov. Vsak delegat na konvencijah A. F. dobi namreč le toliko glasov, kolikor mu je dodeljenih na podlagi števila članstva organizacije, katero zastopa. Tako imajo eni delegati po par tisoč glasov, drugi pa zopet le po enega, po pet itd.

Ameriška delavska federacija ima sedaj 2,346,468 članov; v prošlem letu jih je imela 2,056,635, ali 269,167 članov več kakor letos. L. 1913. jih je imela 1,996,004, med vojno pa je članstvo naraščalo tako da je štela federacija l. 1920. že 4,078,740 članov. V zadnjih treh letih federacija izgubila 1,152,272 članov.

Unija delavstva v klavnicah je bila v letih vojne potlačena. Obrati, kot n. pr. ladjedelstvo, ki so izvrševali vojna naročila, so operirali s sindikalnimi delavci. Vse to je prestalo. Pričelo se je borba za odprto delavnico, ki je pomnila unijsko delavstvo v defenzivo. Unije ameriškega delavstva — razun malih izjem — se vedno organizirane po strokah, kar jim daje veliko vitalne sile. Delodajalci so organizirani vse bolj perfektno in delavci bi se od njih lahko marsikaj naučili.

Gibanje za združenje unij vsake posamezne industrije v enotno organizacijo postaja vedno močnejše, ker so razmere silnejše kakor pa volja stare unijske birokracije. Toda letošnja konvencija A. D. F. v tem oziru ni napravila kakih naprednih korakov. Pretirana propaganda ameriškega delavstva, oziroma komunistov, za združenje unij je napravila nazadnjaško unijsko birokracijo še bolj reakcionarno. To se je pokazalo posebno na konvenciji Illinoiske delavske federacije. Samuel Gompers je bil tudi letos absoluten gospodar situacije na konvenciji v Portlandu. Prepirajočih se frakcij je bilo na konvenciji mnogo, toda radikalna skupina je bila razmeroma majhna in niti ta ni bila enotna.

O tej konvenciji bomo obširnejše poročali v prihodnjih izdajah.

\*\*\*

### SODRUGI V PENNSYLVANII!

Agitirajte za razširjenje vašega glasila "PROLETARCA". In agitirajte tudi za vaše angleško socialistično glasilo "THE WORKER", ki ga izdaja socialistična stranka v Pennsylvaniji. Naslovite: The Worker, P. O. Box 685, Reading, Pa. Naročnina: za celo leto \$1.50; za osem mesecev \$1. Agitirajte med vašimi ameriški tovariši delavci, da se naroče na ta list.

## SEMINTJA.

"Konec sveta". — Od kulija na predsedniški stolec. — Poincare si umiva roke. — Primo-Rivera sanja. — Dvor na poroka na Japonskem. — Lloyd George na obisku. — Nekaj, kar zanima "navadne" ljudi.

Zadnje dneve v septembru so pričakovali na Kitajskem konec sveta, katerega je prerokoval taoistični duhovnik Li Čan-tao. Petnajsti dan osmega meseca po kitajskem koledarju bi se imela pričeti svarilna znamenja. Prvi dan bi bili potresi, drugi dan bi mrknilo solnce, potem bi sledile povodnji in velike nevihte, nato konec.

\*\*\*

Budhisti so bili v dvomu, toda ko so čuli o potresni katastrofi na Japonskem, so tudi oni drli v svoja svetišča. In čudo, tudi solnce je mrknilo! Kristjani, Mohamedanci in pripadniki vseh drugih religij so čakali v sveti grozi petnajstega dne. Minil je kakor ostali — brez posebnih nezgod. Ljudje so se oddahnili in pričeli brezskrbnejše spati.

\*\*\*

Maršal Tsao Kun, v svoji mladosti kulij, sedaj vodja militaristov na severnem delu Kitajske, je bil v začetku oktobra izvoljen za predsednika republike. Na Kitajskem voli predsednika parlament. Izmed 588 glasov je dobil Tsao Kun 480, vsi ostali kandidatje, šestnajst po številu, so dobili 108 glasov. Sun Jat Sen, prvi predsednik kitajske republike, vodja kitajskih naprednih in socialističnih elementov, je dobil 34 glasov.

\*\*\*

V ogromni Kitajski traja večni kaos. Razne militaristične struje in klike korumpirancev se bore za nadvlado. Z njimi se igrajo zunanje kapitalistične in militaristične sile. Ljudstvo živi v mizeriji. Kitajska ni puščava, ampak bogata dežela. Ako je kljub temu revna, je nekje vzrok. Najdete ga v mrknjenih glavah milijonov kitajskega prebivalstva.

\*\*\*

Stranke v Nemčiji se bore, da ohranijo državo v ravnotežju. Naloga je težka — igra gre že malo predolgo naprej. Vsi hočejo biti kritiki, nihče ne mara prevzeti odgovornosti. Hugo Stinnes, kralj nemškega kapitalizma, hoče diktaturo, toda le v slučaju, da bo on diktator. Poincare si umiva roke, — nemško ljudstvo gleda brezupno v bližajočo se zimo. Nemški kapitalisti zahtevajo odpravo osemurnega delavnika. Ako se od njih pričakuje plačati vojno odškodnino, je treba, da delavci delajo dalj in več. Plače pa ostanejo nizke. Monarhisti kujejo

zarote, delavci, gladni kakor so, razgrajajo. Kdo plačuje stroške vojne? In kdo jo povzroča? Počasi, zelo počasi se bistrijo glave.

\* \* \*

Primo-Rivera, španski diktator, sanja o močnejši zvezi latinskih držav, ki bi obstojala s Španije in z južno ameriških republik, v katerih je španščina prevladujoči jezik. Španski kapitalisti se navdušujejo za tako federacijo, istotako katoliška duhovščina, ki upa na ta način dvigniti vpliv klerikalizma.

\* \* \*

Na newyorškem Wall streetu nimajo bojazni pred ambicioznimi Španci. Primo-Rivera je prišel malo pozno, kakor Mussolini, bi tudi on rad dvignil slavo svoje države na nekdanjo višino. Toda Španija je ostala v ekonomskem razvoju daleč zadaj. Izgubila je svoj vpliv v mednarodnem svetu in v sestrskih državah južne Amerike ni priljubljena. Španija kot država se ne more dvigniti višje, ako bo ostalo njeno ljudstvo zakopano v ignoranco. Pogoj za napredek Španije je napredek njenega ljudstva v gospodarskem, političnem in kulturnem oziru. Toda tega napredka še ni, niti ni znamenj, da se kmalo prične. General Primo-Rivera nam daje slabe upe. Španija potrebuje veliko duševno revolucijo, ta pa je tudi sedanjim diktatorjem Španije zoperna.

\* \* \*

Japonski regent princ Hirohito, bodoči cesar, se ženi. Njegova izvoljenka je princezinja Nagako Kuni. Potres je nekoliko zapoznil poročno slavnost. Po prestani katastrofi, ki pa še dolgo ne bo prestana, bo toliko sijajnejša, kajti ljudstvo pričakuje od bodočega vladarja le dobrih stvari. Pri poročni slovesnosti bo navzoč tudi zastopnik vatikana Monsignor Giardini, ki bo izročil visoki dvojici častike svetega očeta. V ostalem je japonsko ljudstvo na delu da popravi kar je porušil potres in uničil požar.

\* \* \*

David Lloyd George, ki je vodil angleško državno ladjo med vojno in nekaj let po vojni, je na potovanju po Zedinjenih državah in Kanadi. Povsod, kjer je bil dosedaj je imel prijateljski sprejem. Le republikanski Irci so napravili belolasemu možu nekaj neprijetnih momentov. Kjer so mogli, so ga obmetavali z jajci in nosili po hodnikih, kjer se je pomikal njegov avtomobil, napise, s katerimi ga obtožujejo odgovornosti za neprilike na Irskem. Policija je te Irce podučila, — ene z besedo, druge s količki in tretje z zapori, — da se ne sme nadlegovati dobrodošlega gosta na ta način. Irci, ki hočejo, da postane njihova dežela republika, neodvisna od Anglije, so si s svojim postopanjem škodovali na vplivu v ameriški javnosti. Navdušenje je lepa reč, ki pa jo je treba včasih krotiti.

\* \* \*

Freddie Thompson, Čikažan, ki trdi, da ima žensko dušo v moškem telesu, je oženjen, da je zadostil "moškemu telesu". Preoblekel se je v žensko in se "omožil", da je zadostil ženski duši. Potem se je dogodil umor nekega Richarda Tesmerja, in gospa, oziroma gospod Thompson je bil obdolžen umora. To je bil za čikaške in tudi druge ameriške dnevnike zanimiv dogodek, ki so ga obširno opisovali, tako da je "gospa" Thompson zaslovela daleč na okoli. Pred sodiščem je bila oproščena krivde umora. Neko čikaško vaudevilsko gledališče ji je ponudilo dva tisoč dolarjev za enotedensko nastopanje. "Gospa" Thompson je sprejela ponudbo. Policijski načelnik je zagrozil, da bo Thompsonu preprečil nastop. Duhovniki vseh ver so poslali protest proti takemu gaženju morale. To ni zanimivo. Zanimivo pa je to, da ako bi ta Thompson smel nastopati, bi bilo dotično gledališče ves čas predstav skozi ves teden napolnjeno do zadnjega sedeža. Gledališče bi imelo od tega profit, Thompson dva tisočaka, toda kaj bi imeli udeleženci od tega? Ljudje, ki plakajo nad zatiranjem ljudstva, naj rajše plakajo nad ljudsko neumnostjo. Še boljše pa je, ako postanejo učitelji ljudstva.

\* \* \*

## Pripovedka o revolucijah.

K. T.

Revolucije niso iznajdba današnjih radikalcev. Scott Nearing je dejal v enem svojih predavanj, da je človeška zgodovina veriga samih revolucij.

Nisi zadovoljen s kraljem, pa ga strmoglaviš in se proglašiš sam za "vladarja po milosti božji." Takih revolucij je bilo v prošlosti največ.

Vlade ne maraš, pa jo vržeš in postaviš svojo.

Pri predsedniških volitvah kje v južni ali centralni Ameriki si izgubil bitko. Dobro, če ne z glasovnico, pa z revolucijo! In tako postaneš vseeno predsednik. Če si izvoljen, pravi, da te je ljudstvo hotelo. Če je bil izvoljen tvoj protivnik, boš vprizoril revolucijo, ga premagal, in potem trdil, da te je ljudstvo na vsak način hotelo. Božja previdnost že ve kaj dela.

Venizelos je med vojno spoznal, da se hočejo Grki na vsak način boriti ob strani zaveznikov, kralj Aleksander pa je mislil obratno. Toda ker so tudi zavezniki mislili tako kakor Venizelos, so izvedli nekrvavo revolucijo in kralj Aleksander je izvedel, da ima Švica zelo zdravo podnebje. Po zmagi zaveznikov je kralj Aleksander mislil, da ga grško ljudstvo zahteva nazaj.

Tudi oficirji so mislili enako. In glej čudo, ljudstvo je dobilo priliko glasovati in glasovalo je tako, kakor je želel Aleksander. To je bilo

okrvava politična revolucija. Potem so se prišli Grki tepsti s Turki. Bog jim ni dal sreče, pa so se znesli nad kraljem; ne da bi mu kaj nalaga storili, ampak njegove ministre so pomorili radi "veleizdaje". Srečna Grčija je dobila vojaško revolucijo, to je, generali so se proglasili za vlado.

Bolgarija ima čisto podobno povest. Tudi tam so imeli to poletje revolucijo, par pa malo poprej. Zadnja v vrsti je Španija, kjer so se oficirji polastili vlade.

Velik "revolucionar" je italijanski Mussolini. To je bila sijajna revolucija! Ampak Mussolini sedaj ni več zanjo. Prej, dokler še ni bil vlada, je bil, sedaj pa bi radi bili drugi, ki še niso vlada. Ampak revolucija v Italiji je sedaj prepovedana. Pokojni Karl Habsburški je poskušal z revolucijo, pa se mu ni obneslo. In se marsikomu drugemu ne. Rumunski kmetje so tudi parkrat poskusili z revolucionarsko igro, pa so izgubili. Kanone so imeli grajščaki, s kosami proti kanonom pa ne gre.

V Indiji so imeli že precej revolucij, ampak vlada je neizpremenjena. V Južni Afriki so poskusili s tem sredstvom, tudi brez uspeha. V Nemčiji so monarhisti enkrat že pregnali ministre republikanske vlade iz Berlina, pa so morali potem sami bežati. Obupali pa niso in so prepričani, da Viljem ni bil zadnji nemški kaiser. Na Bavarskem imajo neke vrste fašiste, ki tudi ne verujejo v glasovnico in take legalne stvari.

Celo Radiču podtikajo revolucionarno spremljenje, dasi zatrjuje, da ni za nasilne pretrgate. Morda je tudi dr. Korošec revolucionar, celo ve! Jasno je, da komunist dr. Lemež ni nikoli v Jugoslaviji, ki veruje v revolucijo.

Ampak, prijatelji, če bi pogledali malo na Kitajsko! Tam je revolucij! Poletne mesece jih je bilo kak ducat. Navdušenje za revolucijo je tolikšno, da se mislijo samo malo odpočiti, pa se pretepati naprej, vse za blagor domovine, zagov in kitajskega ljudstva. Veste, kadar govorimo o revolucijah, ne smete pozabiti, da se vse vrše za blagor ljudstva v kraju, kjer se revolucija. Tako trdijo same in najboljše jim je verjeti, ali pa dvigniti kontrarevolucijo.

V Afriki so kraji, kjer prebivajo baje zelo divji zamorski rodovi. Pa glej čudo, tudi med njimi se že vrše revolucije! To je znak, da se jih prijemlje civilizacija. Med divjaki namreč ni revolucij, kajti te so privilegij civiliziranih ljudstev. Srečni divjaki! Ali pa so nesrečni, drag vedit!

Mislite si bogaboječe Irce. Toliko let, menda cela stoletja, so se borili za svobodo. Pri teh beseda "borili" tu nekaj pomeni! Oni so se topli z manifesti, resolucijami in drugimi papirnati orožji, toda pri tem niso hranili pesti. Mnogo angleških vojakov se je zvezbalo na Ir-

skem v vojni umetnosti. Irce se stepejo na vsakem pikniku in na vsakem "žegnanju". To je bilo potrebno, da so se vežbali za revolucionarne borbe. Končno, sam Bog je dal, so zmagali in si izvojevali "Svobodno irsko državo". Tako nekako mislim da se imenuje. Toda kaj bi Irec s svobodo, ako se nima s kom pretepati. Torej naprej z revolucijo! "Republika!" je bilo geslo. Na veliko veselje Angležev so se Irce pridno lasali med seboj do zadnjega časa. Sedaj mislijo biti nekaj časa pri miru, da se odpočijejo.

Ali veste, kje je Albanija? Tudi tam so imeli zadnja leta kakega pol ducata revolucij. Sam bogvedi kaj hočejo, ampak revolucije vendar imajo.

Dokler je bila Črna gora samostojna in imela svojega Nikola za kralja, je bila revolucija strogo prepovedana. Sedaj so Črnogorci bolj revolucionarni in zahtevajo ali svojega kralja in kraljevino, ali pa jugoslovansko republiko. Na nesrečo Črnogorcev je revolucija tudi v Jugoslaviji prepovedana.

Ker veliko čitate, vam je zgodovina zadnjih let gotovo poznana. Morda se boste še spomnili, da se je leta pred vojno v stari, okoreli Turčiji pojavilo takozvano mladoturško gibanje. Vprizorilo je svojo revolucijo in izvojevalo parlament. Drugače je ostalo v Turčiji po starem. Potem je prišla svetovna vojna in poraz Turčije, ker si je sultan izbral slabe zaveznike. Civilizirano in necivilizirano krščanstvo se je razveselilo turškega poraza. "Bolni mož ob Bosporu je šel v večnost." Ampak revolucija je magična beseda. In revolucija, nji na čelu Kemal paša, je obudila velik kos Turčije. Danes je Turčija zopet ugledna, spoštovana dežela. Res, da nima več sultana in da je harem potom zakona odpravljen. Ampak alah in njegov prerok Mohamed imata še zmerom svoj vpliv, čeprav sta že davno odšla v nebesa.

Ako se zanimате za zemljepisje, je vam gotovo znano, da je nekje v Evropi dežela, ki ji pravimo Portugalsko. Bili so časi, ko je bila Portugalska mogočna dežela, strah in trepet za svoje sosede. Ampak kakor oslabi posameznik, se ta nesreča tudi deželam primeri. Toda na revolucije Portugalci vseeno niso pozabili in so jih imeli že precej na dnevnem redu. Imeli so zelo prijaznega kralja, ki so ga spodili, toda tudi predsedniku se puntajo. Drugače pa so Portugalci čisto mirni ljudje.

Kaj pa pri nas? Kje pri nas? V Zedinjenih državah. Enkrat smo spadali pod Anglijo. Potem je nastal punt in posledica je današnja, moderna, kapitalistična unija držav, znane kot Zedinjene države. Tista revolucija je bila po naših zakonih dovoljena, druge pa so strogo prepovedane. Vseeno smo jih nekaj imeli. Civilna vojna n. pr. je nastala, ker so se južne države uprle federalni vladi. Amerikanci so ljudje, ki

se za revolucije prav nič ne interesirajo. Izhajajo dobro tudi brez njih.

Veliko delavcev je mislilo, da se take stvari kot so revolucije sploh ne dogajajo. Potem so čuli o ruski revoluciji in pričeli tudi sami govoriti o revolucijah. Govorili so in govorili, govorno drug drugemu da je vse zrelo za revolucijo, zjutraj pa se začudeno vprašujemo, zakaj je še ni bilo. O, jutri se dogodi, zares se dogodi! Naprej, zastava revolucije! Pogledamo drugo jutro v časopis, pa čitamo: Revolucija na Grškem. Armada strmoglavila vlado. Ministri pobiti. Kralj pobegnil.

In tako jutro za jutrom. Zmerom revolucije. Danes v Italiji, jutri v Bolgariji, nato v Španiji, na Kitajskem in tako naprej. Vse, kar smo mislili da hočemo, imamo: revolucije in diktature. Pri tem pa si mislimo, da je koncem konca vendarle boljše, ako se revolucije dogajajo kje drugje, kje v deveti deželi.

Pravijo, da je človeštvo okoli 6,000 let staro. Kot dober kristjan sem pripravljen verjeti in verjamem. Čitamo sveto pismo, in glej, tudi tam se piše o revolucijah in vojnah. Vseh šest tisoč let same vojne in krrrvave revolucije! Čitam in čitam — potem se podrgnem po čelu in pomislim: Svet je že 6,000 let zrel za revolucije! Še enkrat se podrgnem po čelu in vprašam:

Kdaj bo svet prenehal biti zrel za vojne in revolucije? In to je glavno vprašanje: Kdaj bo prenehal biti zrel.

\*\*\*

## Vatikan in priznanje sovjetske Rusije.

Iz Madrida poročajo, da bo Vatikan kmalo priznal sovjetsko Rusijo; tajna pogajanja med sveto stolico in Moskvo se baje že dolgo vrše. V povračilo za priznanje bo na podlagi tega poročila dobila katoliška cerkev v Rusiji velike koncesije v verskem oziru.

V od notranjih bojov in vsled padca carizma razrahljanem pravoslavju v Rusiji se nudi drugim religijam ugodna prilika loviti vernike za svoje sekte. Raditega je bilo že toliko duhovnikov raznih ameriških protestantovskih sekt v Rusiji. Vatikan jim konkurira. Zato je mogoče, da je na vesti iz Madrida nekoliko resnice, kajti tudi Vatikan bo moral prej ali slej priznati režim, ki predstavlja pravo, in kar se tega tiče, edino rusko vlado. Ako bo mogel dobiti kake koncesije, jo bo priznal toliko prej. Kar se tiče kompromisov, jih v praktičnem življenju delajo vsi, najsibo posamezniki, države, stranke ali vere.

\*\*\*

Gary pravi, da so jeklarski delavci popolnoma zadovoljni z 12-urnim delavnikom. Kako pa Gary to ve? Kdaj so mu delavci v jeklarnah to sporočili?

LEONID ANDREJEV:

## POVEST O SEDMIH OBEŠENIH

Prevel JOSIP VIDMAR.

(Nadaljevanje.)

### 3. Mene ni treba obesiti.

Štirinajst dni preden so sodili teroriste, v isto vojaško sodišče, toda v drugem sestavu, se dilo in obsodilo na smrt na vešalih kmeta Ivan Jansona.

Ta Ivan Janson je služil kot dninar pri premožnem posestniku in se ni prav nič razlikoval od drugih takih delavcev. Po narodnosti je bil Estonec iz Vezenberga in se je polagoma, v par letih, selil iz enega posestva na drugo in se tako približal stolnemu mestu. Rusko je govoril zelo slabo. In ker je bil njegov gospodar Rus, po primku Lazarjev, in v bližini ni bilo Estoncev, je Janson skoro celi dve leti molčal. Očividno sploh ni bil posebno zgovoren; in molčal ni samo z ljudmi, temveč tudi z živalmi: molče je pojil konja, molče ga je zapregal in je hodil počasi in leno z majhnimi, neodločnimi koraki okrog njega; ko pa je konj postal nestrpen zaradi njegovega molčanja in jel prskati in nagajati, ga je tepel Janson molče kar z bičevnikom. Tepel ga je kruto, s hladno in zlobno vstrajnostjo. Kadar pa je bil težko pijan, je naravnost pobesnel. Takrat se je slišalo prav v hišo žvižganje biča in preplašeni bolečine polni drobni topoč kopit, ki je odmeval po lesenih tleh v hlevu. Ker je tepel Janson konja, je tepel gospodar njega samega, toda poboljšati ga ni mogel, pa ga je pustil.

Enkrat ali dvakrat na mesec se je Janson napil in navadno se je to zgodilo tiste dni, ko je odpeljal gospodarja na veliko železniško postajo, kjer je bila restavracija. Ko je odložil gospodarja, se je odpeljal kake pol vrste od postaje tam je zapeljal konja s sanmi v sneg, stran od ceste in počakal odhoda vlaka. Sani so stale nagnjene, skoro ležale so, konj je zagazil do trebuha v zamet, stal z razkoračenimi nogami in je včasih stegnil glavo navzdol, da bi polizal mehki, mahoviti sneg. Janson pa je napol ležal v neudobni pozi na saneh, kakor da dremlje. Razvezani naušniki so ohlapno viseli od njegove kožuhovinaste kučme, kakor ušesa prepeličarja — in pod rdečkastim noskom je bilo vlažno.

Potem se je Janson vrnil na postajo in se hitro napil.

Nazaj na posestvo je podil vseh deset vrst. Tepeni splašeni konj je skakal z vsemi štirimi kot da mu gori pod nogami, sani so opletale san in tja po cesti, se nagibale, zadevale ob kole, Janson pa je spustil vajeti in je venomer skoro odlo taval raz sani. Pri tem pa je pel ali kričal nekaj estonskega v pretrganih, slepih stavkih. Največkrat pa niti pel ni; temveč je stisnil zobe od ne-

na neznane besnosti, trpljenja in vshičenja, in molče je drl naprej kakor slepec: ni videl ljudi niklical in besnega dirjanja ni zastavljal nikjer, ne na ovinkih ne na klancih. Naravnost nerazumljivo je, kako da ni koga povozil, ali da ni sam sebe pobil do smrti na teh divjih voznjah.

Že zdavnaj bi ga moral gospodar spoditi, kot so ga spodili drugi, toda delal je poceni in drugi delavci navadno niso bili boljši, no in tako je ostal dve leti. Doživljajev ni imel nikakih v svojem življenju. Nekoč je dobil estonsko pismo, v katerem ni znal brati, drugi pa niso znali estonskega jezika in pisma ni prebral; in z neko divjo, fanatično ravnodušnostjo je vrgel Janson pismo v ogorčenje, kakor da ni razumel, da mu pismo prinaša vesti iz domovine. Razen tega je poskusil Janson svojo srečo pri kuharici, — očitvidno je bil porazen ženske, — toda uspeha ni imel in bil je sivo odbit in zasmehovan; bil je majhne postave, slaboten, obraz je imel pegast, vel, in zaspane oči take barve, kakor zelenkasto umazana steklenica. In svoj poraz je prenesel Janson ravnodušno in ni več nadlegoval kuharice.

Malo je govoril Janson, ves čas pa je nečemu priluškoval. Poslušal je turobno, sneženo polje, kričevito zmrzlega gnoja, ki so bili podobni vrsti najhujših zasneženih grobov, in modre, nežne datice je poslušal in brneče brzojavne drogove in pogovore ljudi. Kaj so mu govorila polja in brzojavni drogovi, je vedel samo on, pogovori ljudi pa so bili vznemirljivi, polni sluhov o umorih, požigih in požigih. In neko noč se je slišalo, kako je v sosednji naselbini tenko in slabotno zacinkal majhen, kraguljčku podoben zvonček na katedralski cerkvi, in kako je hrnel plamen požara: neki tujci so oropali bogato pristavo, ubili gospodarja in ženo in zažgali hišo.

Tudi na njihovem posestvu so živeli nemirno: ne samo ponoči, ampak tudi podnevi so spuščali pse z verig in gospodar je imel ponoči puško pri sebi. Ravno tako puško, samo da je bila stara mocevka, je hotel dati Jansonu, toda ta jo je prevračal v rokah, zmajal z glavo in je ni maral. Gospodar ni vedel vzroka in ga je ozmerjal; strok pa je bil ta, da je Janson bolj zaupal sili svojega finskega noža kakor tej stari, zarjaveli stari.

— Mene samega ubije, — je dejal Janson in gledal zaspano gospodarja s svojimi steklenimi očmi.

Gospodar je obupno mahnil z roko:

— Osel si, pa še kakšen, Ivan! Potem pa naj človek živi tukaj s takimi delavci!

Nekega zimskega večera so poslali na potovanje drugega delavca. No in takrat je isti Janson, ki ni zaupal puški, poskusil izvršiti prav naraven rop z orožjem, umor in posilstvo ženske. Napravil je to nekako čudovito enostavno: zaprl je kuharico v kuhinjo, potem pa je stopil leno, kakor človek, ki je do smrti zaspan, od zadaj h gospodarju in ga hitro, sunkoma parkrat zabo-

de iz nožem v hrbet. Gospodar se je nezavesten zgrudil, gospodinja je planila pokonci in zakričala, Janson pa je pokazal zobe, mahal z nožem in začel razmetavati po skrinjah in omarah. Našel je denar, potem pa je sam sebi nepričakovano planil na gospodinjo, kot da jo je zagledal šele zdaj, in jo hotel posiliti. Ker pa je vrgel pri tem nož od sebe in je bila gospodinja močnejša od njega, je ni mogel posiliti in malo je manjkalo, da ga ni zadušila. V tem trenutku se je začel prevračati gospodar na tleh, kuharica je razbijala vrata z burkljami in Janson je zbežal na polje. Čez eno uro so ga zgrabili, ko je čepel za oglom kozolca in prižigal žveplenke, da bi zaneetil požar.

Čez par dni je umrl gospodar vsled zastrupljenja krvi. In ko je prišel Janson na vrsto med drugimi roparji in morilci, so ga sodili in obsodili na smrt. Pred sodiščem je bil tak kot vedno: majhen, slaboten, pegast, z majhnimi, steklenimi, zaspanimi očmi. Nekako razumel ni pomena vsega tega, kar se je vršilo, in je bil na zunaj popolnoma ravnodušen; mical je z belimi trepalnicami, topo, brez radovednosti je ogledoval neznano imenitno dvorano in vrtal po nosu s trdim, ozeblim, nezgibajočim prstom. Samo, kdor ga je videl v nedeljah v cerkvi, bi mogel opaziti, da se je mašno oblekel: okrog vrata si je dal vezni, umazano-rdeči šal in si mestoma zmočil lase na glavi; in tam, kjer so bili lasje zmočeni, so bili temni in so ležali gladko, na drugi strani pa so štrleli v svetlih in redkih šopih — kakor bilke na suhi njivi, ki jo je pobila toča.

Ko so mu naznanili obsodbo: smrt na vešalih, se je Janson naenkrat razburil. Temno je pordel in si začel zavezovati in zopet razvezovati šal, kot da ga duši. Potem je brez miselnosti zamahal z rokami in rekel:

— Ona je rekla, da me je treba obesiti. — To je rekel sodniku, ki ni bral obsodbe, in je kazal s prstom na onega, ki jo je bral.

— Kakšna ona? — je vprašal z globokim basom predsednik, ki je bral obsodbo.

Vsi so se nasmehnili in skrivali svoj smehljaj v brkih in listinah. Janson pa je pokazal s prstom na predsednika in jezno odgovoril izpod čela:

— Ti!

— Beži?

Janson je spet obrnil oči na molčečega, zdržano smehljajočega se sodnika, v katerem je čutil prijatelja in človeka, ki ni popolnoma nič v zvezi z obsodbo, in je ponovil:

— Ona je rekla, da me je treba obesiti. Mene ni treba obesiti.

— Odpeljite obtoženca!

Toda Janson je utegnil ponoviti še enkrat prepričevalno in važno:

— Mene ni treba obesiti.

Tako grd je bil s svojim majhnim, peznim obrazom, ki mu je zastoj poskušal pridati va-

žen izraz, s svojim stegnjenim prstom, da je celo vojak, ki ga je vodil iz dvorane, prekršil pravila in mu dejal polglasno:

— Osel si, fante, pa še kakšen osel!

— Mene ni treba obesiti, — je trmasto ponovil Janson.

— Zadrgrnejo te kakor nič, še breniti ne boš utegnil.

— No, — no, molči, molči! — je jezno kriknil drugi vojak. Toda ni strpel in je sam pristavil:

— Kakšen razbojnik pa si! Zakaj pa si pogubil človeško dušo. No, sedaj pa pobingljaj!

— Mogoče ga pomiloste? — je rekel prvi vojak, kateremu se je Janson zasmilil.

— Kaj pa še! Take-le bi pomiloščevali . . . No, dosti je.

Toda Janson je že utihnil. In zopet so ga posadili v ono celico, v kateri je že sedel cel mesec in ki se je je že navadil, kakor se je navadil vsega, pretepev, vodke, turobnega sneženega polja, posejanega z okroglimi grički kakor pokopališče. In sedaj se je celo razveselil, ko je zagledal svojo posteljo, svoje zamreženo okno in ko so mu dali jesti — od rana še ni ničesar jedel. Neprijetno je bilo samo to, kar se je zgodilo pri obravnavi, toda o tem ni mogel misliti, ni znal misliti, in smrti na vešalih si sploh ni predstavljal.

Čeprav je bil Janson obsojen na smrt, vendar je bilo takih kot on mnogo, in tako ga niso niti prištevali k važnim zločincem. Zato so govorili z njim brezobzirno in brez spoštovanja kot z vsakim drugim, ki ga ni čakala smrt. Kakor da njegove smrti sploh ne smatrajo za smrt. Ko je paznik zvedel za obsodbo, mu je dejal poučljivo:

— A vidiš, pa so te — na vešala . . .!

— Kdaj me bodo pa obesili? — je nezaupljivo vprašal Janson.

Paznik se je zamislil.

— Tisto boš pa že moral počakati, brat, dokler ne zbero partije. Za enega, pa še za takega, se ne izplača imeti sitnosti. Pri tem je dosti opraviti.

— No, ampak, kdaj? — je vprašal trdovratno Janson.

Prav nič ga ni užalilo, da se njega samega niti obesiti ne izplača. In tega sploh ni verjel, temveč je smatral to za pretvezo, pod katero odgode kazen, potem pa jo popolnoma umaknejo. In razveselil se je: temni in strašni moment, o katerem ni smel misliti, se je odmaknil nekam v daljavo, postal je pravljichen in neverjeten kot vsaka smrt.

— Kdaj, kdaj! — se je razjezil paznik, top in mrk stavec. — To ni, kakor da bi obesil psa: odpeljati ga za kozolec, ena! pa je konec. Ti bi menda celo hotel tako, osel!

— Ampak, jaz nočem! — se je naenkrat ve-

selo namršil Janson. — to je ona rekla, da me obesijo, ampak jaz nočem!

In mogoče se je zasmel prvič v svojem življenju: s hripavim, grdim, toda strašno veselim in radostnim smehom. Kakor da je zagugal gos: ga-ga-ga! Paznik ga je začuden pogledal, potem pa se je strogo namršil: ta grda veselje človeka, ki ga bodo kaznovali, je madeževala in čó in kazen samo in jim dajala nekako zelo dno vsebino. Stari paznik je preživel vse svoje življenje v kaznilnici in je priznaval pravila njej za zakone prirode. In naenkrat sta se mu zazdela za trenutek, za en sam kratek trenutek kaznilnica in vse življenje nekaj kakor umobolnica in on, paznik, je glavni norec v njej.

— Fej, da bi te! — je pljunil. — Kaj se nahiš, tukaj ni žganjarija!

— Toda jaz nočem! — ga, ga, ga! — se je zasmel Janson.

— Satan! — je dejal paznik. Občutil je, da bi se moral prekrizati.

Prav nič ni bil podoben satanu ta človek in majhnim, velim obrazom, toda v njegovem gibanju gaganju je bilo nekaj takega, kar je uničevalo svetost in trdnost ječe. Da se je le še malo smejal — gnilo bi razpadle stene in odpadla bi razmehčane mreže in paznik bi sam odpeljal kaznjence za vrata: izvolite, gospoda, sprehajajte se po mestu, — in mogoče želi kdo na deželni Satan!

Toda Janson se je že nehal smejati in je samo še lokavo mežikal.

— Zato pa! — je rekel paznik z nedoločno grožnjo in odšel. Med potjo se je oziral nazaj.

Ves ta večer je bil Janson miren in celo vesel. Ponavljal si je, kar je dejal: mene ni treba obesiti; in te besede so bile tako prepričevalne, modre, neopovrgljive, da se mu ni bilo treba prav nič več vznemiriti. Svoj zločin je že davno pozabil in žal mu je bilo včasih samo tega, da se mu ni posrečilo posiliti gospodinje. Kmalu pa je pozabil tudi to.

Vsako jutro je Janson spraševal, kdaj ga bodo obesili, in vsako jutro je paznik jezno odgovarjal:

— Bo že, bo! Satan! Le še sedi, — in je hitro odhajal, da se Janson ni utegnil zasmejati.

In vsled teh enakomernih, ponavljajočih se besed in vsled tega, ker se je vsak dan začel mineval in končal, kot vsak najbolj navaden dan, se je Janson popolnoma prepričal, da ne bo nikake kazni. Zelo hitro je začel pozabljati sodišče, cele dneve se je valjal po postelji in je temno in veselo sanjal o turobnih, sneženih poljih in njihovimi grički, o restavraciji na postaji in še o nečem, kar je bilo še bolj daleč in še bolj svetlo. V ječi so ga dobro hranili, zredil se je nekoliko v par dnevih, da se je malo prevzel.

“Sedaj bi me pa tudi tako ljubila,” — je pomislil o gospodinji — “sedaj sem debel, nič manj kot gospodar.”



Samo vodke mu je silno manjkalo — opijati hitro — hitro zdirjati s konjičkom.

Ko so zaprli teroriste, je vest o tem prišla tudi v kaznilnico in na Jansonovo navadno vprašanje je odgovoril paznik naenkrat nepričakovano in divje:

— Sedaj kmalu.

(Dalje prihodnjič.)

\*\*\*

## Alabama se civilizira.

Alabama je šla korak naprej v civilizaciji. Vsaj njena legislatura je tega mnenja. Odpravila je vislice, obsojencem na smrt pa bo v bodoče jemala življenje na električnih stoli.

Ali je kaj razlike, ako človeka umoriš z zunjo ali z elektriko? V Nevadi so iznašli svoj način smrtno kazni. Človeka, obsojenega na smrt, zapro v plinsko celico. Kadar nastopi čas smrtitve, izpuste v celico plin. Celica ima mala okenca, skozi katera radovedneži in uradniki gledajo, kako umira zločinec. V Utah obsojence na smrt streljajo, ako niso dobili v zadnjem času že kak "modernejši" način za jemanje življenj.

Smrtna kazen je smrtna kazen. Kako človeka ubiješ ni toliko važno kakor to, da ga ubiješ. Vzameš mu nekaj, kar mu ne moreš povrniti.

S tem, da ubiješ zločince, nisi izbrisal zločina, ki ga je naredel. To veš, ampak ostrašil si druge, da se ne bodo zatekali k zločinom. Ali si jih res ostrašil?

Razgrni katerikoli ameriški dnevnik, ali kar se tega tiče, katerikoli dnevnik na svetu — v vsakem boš našel polno poročil o umorih, ropih in nešteti drugih zločinih. In vendar imamo smrtno kazen, ne šele od včeraj, ampak tako dolgo, kakor je star človeški rod.

Današnja zdravniška veda deluje za iztrebljenje vzrokov, ki povzročajo bolezni. V prošlosti je samo zdravila bolezni, ni pa jih skušala preprečiti, ker še ni bila tako daleč razvita.

Istotako bi moralo človeštvo delati za odpravljanje vzrokov, ki vodijo k zločinskim dejanjem. Družba ničesar ne stori, da se spremene razmere, v katerih so kali za zločine in radi tega zločince. Zida pa ječe, velike sodne palače, gradi vislice, plinske celice in električne stole, da položi svojo težko roko na ljudi, ki so napravili kako zločinsko dejanje.

Sistem privatnega lastništva sam na sebi je zločinski sistem. In radi tega sistema imamo poleg velikih, vladajočih zločincev tisoče malih, ki niso vladajoči in radi tega podvrženi moči justice.

Umori kakor vsi drugi zločini ne bodo nikdar popolnoma iztrebljeni. Toda v drugačni ekonomski uredbi bi se zločini omejili najmanj

za dve tretjine. Taka uredba more biti le socialistična. Po nazorih današnje vladajoče družbe je tudi to zločin, da propagiraš socialistično ekonomsko uredbo. In končno, kaj je zločin? Umor je povsod zločin, razun v tistih slučajih, kadar moré vladajoči. Toda so tudi drugi zločini. To, kar je v eni deželi zločin, je morda v drugi čednost. Ako si bil n. pr. v Nemčiji pred premirjem zoper kajzerja, je bil to zločin. Ako si sedaj zanj, je pa tudi zločin. Ako si v Rusiji propagiral socialistično uredbo, si bil izgnan v Sibirijo, ako se ti ni pripetilo še kaj hujšega. Sedaj pa je v Rusiji kaznjivo agitirati za carizem in kapitalizem. Kaj je zločin, in kaj ni, določajo tisti, ki vladajo. Umori pa so zločin, po naših mislih tudi takrat, kadar ti vzame življenje država v imenu justice, ali na bojiščih v imenu domovine in vere.

\*\*\*

## Dve uničevalne sile.

Zadnja poročila iz Tokija na Japonskem pripovedujejo, da je izgubilo v zadnji katastrofi v Tokiju in okolici življenje 130,000 ljudi. Trupla so ležala na kupih, na nekaterih krajih po sto in več skupaj. Enako je bilo v Jokohami.

To je grozna slika. Kadar zadivjajo naravne sile, ne poznajo milosti, ne prizanašanja. Ljudje to vemo in skušamo nadvladati tiste naravne sile, katere s svojimi danes še skromnimi močmi moremo.

Toda lahko bi nadvladali svoje destruktivne sile.

Ampak kaj vidimo?

V laboratorijih se mučijo kemiki dan in noč s preiskujevanjem novih strupenih plinov, s katerimi bo mogoče pomoriti prebivalstvo celih mest v teku nekaj minut.

Vojni laboratoriji delajo eksperimente z novimi, izpopolnjenimi razstreljivi, kakršnih se v zadnji vojni sploh poznalo ni.

"Velesile" tekmujejo z oboroževanjem v zraku. V bodoči vojni bodo odločevali aeroplani.

Na tisoče in stotisoče zdravih mož v raznih deželah sveta se vežba v "umetnosti" klanja.

Človek je v boju z naravnimi elementi in se trudi in študira, kako bi jih premagal ali vsaj napravil manj škodljivim. V tem boju je dosegel velike uspehe.

Toda, ne trudi se, da bi premagal svoje uničevalne sile, ne prizadeva se še v dovolj veliki meri, da bi napravil iz svoje barbarske nature, dedščina davnih pradedov, resničnega človeka.

Žrtve, ki padajo pod silami naravnih elementov, so majhne v primeri z onimi, ki jih ima na vesti človek, to bitje, ki trdi o sebi, da je ustvarjeno po božji podobi.

\*\*\*

Revolucije se ne delajo, ampak nastajajo. Dekretirati revolucijo je potrata časa.

# GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

## DOPISI.

### Slovenskim delavcem v Barbertonu.

BARBERTON, O. — Slovenski delavci v Ameriki smo imeli že mnogo organizacij. Veliko jih še obstoji, precej jih je izginilo skoro tako hitro kakor so se ustanovile. Podporne organizacije obstajajo, ker je članom za zavarovalnino. Tudi če se večina članov ne zanima za razvoj društev, plačujejo redno svoje prispevke, ne zato da društvo obdrže, ampak da obdrže svojo zavarovalnino.

Povsem druga stvar je z društvi, ki nimajo za svoj obstoj podlage podporne organizacije. In izmed slednjih jih je največ prenehalo. Nešteto pevskih zborov, dramatičnih društev, izobraževalnih klubov, čitalnic itd. je že prenehalo.

Tudi mnogo socialističnih klubov je že zaspalo.

Ako hoče organizacija, kakor so prej navedene, obstati, mora imeti za obstanek pogoj. Pogoj je zanimanje članstva.

Socialistična organizacija mora biti živa, ali pa sploh ni organizacija. Članstvo socialističnih klubov se mora zanimati za svoj klub, in ako se ne zanima, je klub mrtev. Socialistični klubi prospevajo tam, kjer so člani zavedni, aktivni, ki poznajo delavsko gibanje, ki se znajo braniti napadov in ki znajo zastopati stranko, kateri pripadajo. Da so za vse to sposobni, se morajo učiti. Svoje aktivnosti morajo razvijati na vseh poljih dela. Zanimati se morajo za vse, kar se dogaja v mestu kjer klub obstoji, za dogodke v deželi in po vsem svetu. Zavedati se morajo tudi važnosti kulturnega dela. Delovati morajo, da postane klub vodilna sila v naselbini.

Socialisti hočemo postati vladajoča moč, ne v interesu par ljudi, ampak v interesu celokupnega delavskega ljudstva. To je velika naloga, ki pa je ne bomo večji, ako ne bomo prakticirali v malem. Vsak klub ima to priložnost.

V Barbertonu imamo socialistični klub št. 232 JSZ., iz katerega hočemo napraviti eno najaktivnejših postojank naše Zveze. Mi se zavedamo, da je obstoj socialistični organizaciji zasiguran le tedaj, ako ima aktivne člane, ne samo take, ki k večjemu plačujejo članarino. Socialistični klub ni podporno društvo, ampak bojovna in vzgojevalna organizacija z velikimi nalogami, katerih se mora zavedati v polni meri.

Sodrugji in somišljeniki v naši naselbini, prečitajte te vrstice. Potem se zavzemite, da boste VSI, ne samo nekateri, delali v področju barbertonskega kluba za ideje in cilje mednarodnega socializma.

Prihodnja seja kluba se vrši v nedeljo 14. oktobra ob 10. dopoldne v navadnih prostorih. Udeležite se je polnoštevilno. Pripeljite s seboj somišljenike, da postanejo člani kluba. — Na dnevnem redu bomo imeli važne razprave in reči, ki so velikega pomena za naš klub.

Prihajate na seje z namenom, da na njih razpravljate, sodelujete pri akcijah in skrbite za rast kluba in socialističnega gibanja sploh.

Dobro došli na seje so nam tudi tisti, ki imajo o nas nepravne nazore. Videli bodo, da socialistične organizacije niso take zverine kakršne si predstavljajo.

Ako nas bodo skušali spoznati in se poučiti o našem delu, bodo postali naši sodelavci in člani socialistične stranke.

Računajmo na gojitev izobraževalnih ustanov kakoršne imajo drugi socialistični klubi po Ameriki. V tem oziru smo že napravili nekaj korakov, toda z našo početo akcijo moramo nadaljevati!

Vsi na sejo 14. oktobra! Vsi na delo za procvit naše organizacije! — *Tajnik.*

### Velik shod socialistične stranke v Chicagu.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 14. oktobra ob 2 1/2 popoldne se bo vršil velik javen shod socialistične stranke v Chicagu v Machinist Hall, 113 S. Ashland Blvd. Izmed drugih govornikov nastopi George K. Dallas, eden voditeljev angleške delavske stranke in član angleškega parlamenta.

Govorili bodo tudi socialistični kandidati za sodnike. Ta shod bo otvoritev volilne kampanje naše stranke za izvolitev municipalnih sodnikov v Chicagu.

Na sporedu bodo pevske točke in ako mogoče tudi kino-slike z Debsovega shoda v Los Angelesu.

Vstopnina 25c. Dobe se v uradu Proletarca in v uradih drugih socialističnih listov v Chicagu.

Okrajna organizacija soc. stranke v Chicagu pošilja tistim volilcem, ki so glasovali pri zadnjih primarnih volitvah za socialistične kandidate, Debsova pisma v obliki cirkularjev, da se jih pridobi za prestop v našo stranko. Ob enem se delajo priprave za obdrževanje kampanjskih shodov po raznih krajih tega mesta. Med govorniki, ki bodo sodelovali v kampanji, je tudi August Claessens iz New Yorka. Njegova želja je, da bi tudi klub št. 1 sklical shod, na katerem bi nastopil. O tem bomo razpravljali na prihodnji seji, ki se vrši 19. oktobra. — *Tajnik.*

### Prečitajte septembersko izdajo glasila S. S. "The Socialist World".

Iz septemrske izdaje mesečnika "The Socialist World", glasilo soc. stranke, je razvidno, da prihaja v vrste naše stranke vedno več živahnosti. Naša stranka se v svojih kampanjah ne poslužuje vsaki dan "novih" gesel in ne prihaja vsaki teden z "novim" programom. Zato tudi napredek naše stranke ni umeten, niti začasen. Počasi pa sigurno dobiva ameriška socialistična stranka svojo prejšnjo moč, ki so jo bili našo vojno oslabili progoni in po vojni frakcijski boji.

Debsovi shodi po zapadu so obiskani da bi boljše ne mogli biti. Meseca septembra se je v raznih krajih ustanovilo precej socialističnih postojank in stare se se pojačale. Sodrugji v New Yorku vrše živahno kampanjo. Pennsylvania je aktivna, istotako Indiana, Idaho in mnogi drugi kraji.

Vsebina septemrske izdaje strankinega glasila "The Socialist World" je sledeča: A-Call to Action. — The Story of the British Labor Party. — Our Railroads. — From the Archives of Local Hardtown. — Report of the Italian Federation. — Organization Department. — Clippings. — Official Business.

Klubi naj skrbijo, da bodo vsi člani prejeli "The Socialist World", do katerega so opravičeni. Pošljite gl. stanu od časa do časa listo vaših članov s pravilnimi naslovi. Ako v naslovih ni sprememb, tedaj seveda imena imen ni treba pošiljati.

Tajništvo J. S. Z.

## RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec september 1923.

Ortava	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Glav. stav- nu str.	Drž. in okr. org.
Ill.	Nokomis	10	4	\$ 4.40		
	Springfield	7	4	3.50		
	Chicago, No. 1.	30		9.00		
	Waukegan	8		2.40		
	Carlinville		10	3.50	\$ 9.13	\$ 7.30
Ind.	Universal	50		15.00	6.25	5.00
Kans.	Gross	7	6	4.20		
	F. C. At large	6		1.80	2.37	1.90
Mich.	Detroit	30		9.00	3.75	3.00
Ohio.	Cleveland	40		12.00		
	Glencoe	10	1	3.35	6.37	5.10
Penna.	Bon Air	8	6	4.50		
	Forest City	12	1	3.95		
	Berminie	18	4	6.80		
	Meadow Lands	18	2	6.10		
	West Newton	20	4	7.40		
	Libryry	10	2	3.70		
	Southview	24		7.20		
	Homer City	40	15	17.25		
	Luzerne	9		2.70		
	Wickhaven	15		4.50		
	Lloydell	12	5	5.35		
	Benton	27		8.10		
	Sygan	29		8.70	35.13	28.10
W. Va.	Purlsglove		20	7.00	2.50	2.00
Skupaj		440	84	\$161.40	\$65.50	\$52.40

	Red- nih	Dual- nih	Izjem- nih
Znamk na roki dne 1. sept.	247	251	262
Prijeli iz gl. stana v sept.	800		
Skupaj	1047	251	262
Razpečanih glasom poročila	440	84	
Na roki 30. sept.	607	167	262
Članov prijavljenih v sept.	608		

Tajništvo J. S. Z.

### Sodr. FRANCES A. TAUCHAR

se nahaja na agitaciji za "Proletarca" in J. S. Z. po naselbinah Pennsylvanije. S sodelovanjem sodrugov in somišljenikov je dosegla že lepe uspehe. Kooperirajte z njo tudi v tistih naselbinah, katere obišče v kratkem. V krajih, katere ne bo mogla obiskati, pa se potrudite vi pri agitaciji za razširjenje "Proletarca".

## 15,000 ljudi da Debsovem shodu v Los Angelesu.

Losangelski dnevniki so doživeli dne 23. septembra velik "surprise". Kaj takega niso pričakovali.

Socialistična organizacija v Los Angelesu je po velikem trudu izposlovala za Debsov shod Philharmonie auditorium, v katerem je le dva tisoč sedežev. Druge dvorane niso mogli najeti — ne za Debsov shod!

Takoj ko je bila dvorana najeta, je pričela Ameriška legija in ostali reakcionarni elementi v mestu kino-industrije s propagando, da se Debsu zabrani nastopiti na govorniški tribuni v Los Angelesu. Na pritisk od Ameriške legije je uprava Auditoriuma odpovedala pogodbo tri dni pred datumom shoda. Socialisti v Los Angelesu so se iznašli v težki zagati. V vsem mestu ni bilo mogoče dobiti primerne dvorane, ne za socialiste! Ali naj se shod odpove?

Pripravljalni odbor je šel k Seeligu, lastniku velike proizvodilnice kino-slik, s prošnjo, naj mu da za dne 23. septembra v najem svoj park, znan pod imenom Seelig Zoo Park, v katerem ima Seelig zveri, ki jih rabi pri produciranju kino iger. Seelig je želji ugodil; za rabo parka je računal \$1,000 najemnine . . .

Ameriška legija in nazadnjaški listi še niso mirovali. Toda shoda niso preprečili.

Okoli 15,000 ljudi se je zbralo pred govorniško tribuno. Sodrug Upton Sinclair, sloviti socialistični pisatelj, je predsedoval shodu. Župan je poslal v park tudi policaje, v uniformah in v civilu. Med shodom niso imeli nobenega opravka, toda ko je Debs končal svoj govor, se je navdušena množica navalila nanj, kajti vsakdo mu je hotel seči v roko, ga videti od blizu. Nekaj močnih sodrugov je vzelo Debsa na ramo, da ga odnesejo iz gnječe. Policija s svojim načelnikom je pri tem sodelovala z njimi in tako pomagala obvarovati starega Debsa pred popolnim izmučenjem.

Shod v Los Angelesu je bil eden največjih na zapadu, na katerih je nastopil v zadnjih tednih Debs in drugi socialistični govorniki. Pritisk na Seeliga, naj odpove pogodbo, ni pomagal. Seelig je dobil tisočak in ob enem je vzel premikajoče slike zborovanja, ki mu bodo tudi prinesle denar.

Kolekta na shodu je znašala \$1,100; ta vsota se bo porabila za organizacijsko kampanjo soc. stranke v južni Californiji. Vstopnina na shod je bila 50c, \$1 in \$2, iz katere so se pokrili stroški, ostalo pa se porabi za isti namen kakor prej omenjeno vsoto.

"The Oakland World", glasilo socialistične stranke v Californiji, je dobil na Debsovih shodih 10,000 novih naročnikov. To je odgovor delavstva kapitalističnemu časopisju v Californiji.

Shoda v Los Angelesu se je udeležil tudi Wm. J. Bryan, ki je sedel na odru poleg Debsa.

List "Los Angeles Record" je obsodil gonjo reakcionarjev proti Debsu, ki se je vršila posebno v "konstitucionalnem tednu". Isti listi, ki so apelirali na sto procentne Amerikance, naj Debsu onemogočijo nastopiti na odru, so ob enem apelirali nanje, naj se z vsemi silami zavzamejo braniti ameriško ustavo, ki je "najdemokratičnejši, najliberalnejši dokument" v zgodovini ustav.

"Record" zaključuje, da so taki zagovorniki ameriške ustave njeni največji kršilci, med tem ko so njeni pravi pristaši progresivci in vsi tisti elementi, ki dopuščajo tudi drugim ljudem imeti svoja mnenja in jih izražati na javnih mestih.

## “Kako je bilo mesto Butte ohranjeno za revolucijo”.

Sodruginja Elizabeth Goldstein je poslala potom tiskovnega biroja soc. stranke socialističnemu časopisu članek pod gornjim naslovom, v katerem opisuje, kako so “komunisti” v Butte, Montana, obstruirali akcijo za ustanovitev socialistične organizacije.

V Butte se je svoječasno nahajala jaka socialistična organizacija in mesto je bilo en čas pod socialistično upravo. A. C. M. Co., ki lastuje bakrene rudnike, ni držala rok križem pred naraščajočim vplivom soc. stranke. Njen prvi in glavni namen je bil ugonobiti unijo rudarjev. Odbor unije je bil reakcionaren, protisocialistični in prokompanijski. Naravno, da je bila med unijskimi rudarji proti temu odboru velika opozicija. Bakreni trust je dobil tu ugodno priliko.

Najel je agente provokaterje, ki so delali med rudarji pod krinko radikalizma in se borili proti nazadnjaškemu odboru unije. Tako je imela kompanija odbor unije pod svojo kontrolo, s pomočjo provokatorjev pa je izrabljala tudi skrajno nezadovoljnost rudarjev v svoje namene. L. 1914 je priklopila nezadovoljnost rudarjev z odborom unije do vrhunca. Dogodili so se izgredi, v katerih je bila dvorana unije razbita in narejene je bilo precej škode tudi na drugih poslopih. Socialistični župan je bil odstavljen in v mestu je bilo proglašeno preko stanje. Upravo občine je prevzela državna milica. Uvedla se je dolga obravnava proti županu na podlagi obtožbe, da je v dnevih izgredov zanemaril svoje dolžnosti.

Dogodilo se je kakor je hotela kompanija. Unija rudarjev z reakcionarnim odborom vred je bila uničena. Rudarji, 12.000 po številu, so se organizirali v novo, v začetku samostojno unijo in izvolili odbor. Ko je bilo sodišče gotovo s socialistično mestno administracijo, se je navalilo še na novo unijo. Predsednik in tajnik nove unije sta bila obsojena na več let ječe; tisti, ki so bili glavni voditelji opozicije proti reakcionarjem v stari uniji, so izginili. Pronašlo se je, da so bili tudi oni v službi kompanije. Rudarji so ostali na cedilu, unija se je razbila, toda nastalo je več novih unij, ki so se marljivo kavšale med seboj. Socialistična organizacija je bila zadušena, kar je bilo veliko več zasluga takozvanih “ekstremistov” kakor pa kompanije. Provokatorji so pod krinko I. W. W. in “levega krila” v socialistični organizaciji, ki je v Butte že takrat obstajalo, hujskali proti županu in socialističnemu mestnemu svetu in tako je mnogo rudarjev res mislilo, da imajo sovražnika v socialistih, pri tem pa so pozabili na svojega resničnega sovražnika — A. C. M. Co.

V Butte je vpeljana sedaj najobširnejša špijonaža. Rudniki so prepričani s špijoni in nikdar ne veš, dali govoriš s kompanijskim špijonom ali s poštenim človekom. Kako demoralizujoče vpliva tako stanje na delavce, si lahko predstavljate.

Vodja buttskih radikalcev je sedaj W. F. Dunne, bivši demokratični političar, ki je bil že večkrat izvoljen v razne javne urade na listi demokratične stranke. Tu treba pripomniti, da je v Butte veliko Ircev, ki so se oklenili demokratične stranke baje v mnenju, da je prijaznejša katoličanom kakor republikanska stranka. Zato si je tudi kompanija, ki kontrolira vse bakrene rudnike in topilnice v Butte in v Montani sploh, izbrala demokratično stranko za svojo in potem nje zasedla najvažnejše politične urade in institucije v Montani. Ta Mr. W. F. Dunne je danes “komunistični” vodja.

Ko so se socialisti v Montani borili proti bakrenemu kraljem, je Dunne agitiral za demokratično stranko. Takrat se je boril proti socialistični stranki kot političar demokratične stranke, sedaj pa se bori proti njej kot “komunist.” V krogih Workers' Party ima Dunne velik ugled. Bil je tudi udeleženec komunistične konvencije v michiganski hosti, toda ni bil obtožen in arhiviran kakor so bili mnogi drugi udeleženci, med njimi Ruthenberg in Foster. Dunne je bil tudi sourednik “Workerja”, ki je glasilo W. P.

Elizabeth Goldstein opisuje tega moža, kako je dne 13. septembra t. l. preprečil ustanovitev socialistične organizacije v Butte. Sodrug Debs je imel narječ par dni poprej v Butte shod, na katerem so bili udeležencem razdane pristopne karte in ob enem jim je bilo pojasnjeno, da se bo vršila 13. septembra seja, na kateri se bo ustanovila soc. org. Toda Dunne je pričel takoj z akcijo, da “ohrani mesto Butte za revolucijo”; v svojem listu “Bulletin”, ki je bil pred par leti dnevnik, pa je pod Dunnovim vodstvom postal tednik, je smešil soc. stranko, blatil njene vodilne s druge in jo imenoval “izkoriščevalko delavskega naroda.” Na dan Debsovega shoda je mnogo udeležencev obljubilo pristopiti v soc. stranko, toda ko so do bili osebno povabijo priti na sestanek, so se izgovarjali na vse mogoče načine, da ne morejo priti. Sodruginja E. Goldstein piše, da so se ustrašili špijonaže, ki so jim zagrozili, da bi s pristopom v soc. stranko postavili svoje službe v opasnost.

Socialistični agitatorji so se morali prvotno boriti le proti ignoranci med maso in proti vladajoči kasti, sedaj pa se morajo boriti še proti takozvanim “ekstremistom”, ki v imenu revolucije ovirajo socialistično delo in tako služijo kapitalizmu.

Naj bo še mimogrede omenjeno, da je v drugih mestih Montane par zelo aktivnih in uspevajočih socialističnih organizacij. V Butte pa vlada Dunneova “revolucija”, v veselje kompanije, superintendentov in vseh drugih kapitalističnih štreberjev.

## KNJIŽEVNI VESTNIK.

“ČAS”, septemberska izdaja, ima sledečo vsebino: September, A. J. Terbovec. — Amalija, F. Kerle. — Starogrška civilizacija. — Po pragozdih Ecuadorskih. — Listi in veje. — Znal je hraniti, a ne shraniti, A. J. Terbovec. — Tragedija na Borneu, C. Mayer. — Telesna republika in obramba. — Kako moremo napredovati. — Gospodinjski del.

ČITANKA za hrvatsku i ostalu jugoslavensku djecu u Sjedinjenim Državama. Izdal in založil Prosveta Odbor Narodne Hrvatske Zajednice, Pittsburgh, Pa.

Kakor pove že naslov, je knjiga namenjena mladini. Prva knjiga za mladino, ki jo je izdala NHZ., odroma njen Prosvetni odbor, je bila “Abecedarka”. Čitanka vsebuje krajshe povesti, kratke opise krajev in dežel, iz katerih prihajajo Jugoslavlani, pesmi, slike in drugo gradivo, ki ima služiti tu rojeni hrvatski mladini pri učenju hrvatskega jezika. Cena 75c. Prosvetno delo je važno in ga ne more biti nikdar dovolj.

KAKO se postaje gradjanin Sjedinjenih Držav. Izdal Prosvetni Odbor N. H. Z., Pittsburgh, Pa. Ta knjižica je uredil A. L. Lucas, pravni svetovalec NHZ. Knjižica vsebuje razna vprašanja in podatke v hrvatsčini in angleščini, ki imajo služiti prosilcem za državljanstvo v informativne svrhe. Hrvatskim in slo-

delavcem, ki še niso državljani, jo priporočamo naročitev. Stane 25c. Naslov: Prosvetni Odbor N. E. Z., 1012 Peralta St. N. S., Pittsburgh, Pa.

**THE AMERICAN LABOR MONTHLY.** — J. B. Salutsky je pričel letos v družbi z nekaterimi drugimi literarnimi delavci izdajati v New Yorku mesečno revijo pod gornjim imenom, z namenom, da bo imelo delavstvo magazin, v katerem bo dopuščena prijateljska diskuzija in stvarna kritika o vseh zadevah, tikajočih se delavskega gibanja.

J. B. Salutsky je bil eden ustanoviteljev Workers Party in pred ustanovitvijo te eden glavnih protivnikov "podzemske taktike" v komunistični stranki, ki jo je nazval za "otročarijo". Na ustanovni konvenciji Workers Party je bil izvoljen v njeno eksekutivo, v kateri je bil eno leto. Z Ruthenbergom in nekaterimi drugimi njenimi kričavimi voditelji pa se je sprl, posebno v vprašanju federativne delavske stranke. Na švedski konferenci za progresivno politično akcijo Salutsky ni hotel zagovarjati predloga, naj se delegatom W. P. dopusti vstop in se jim dá delegatske pravice, in to je pozneje opravičil s tem, da je Ruthenberg nastopal pred odborom za pregled poverilnic preveč oportunistično in preveč neodkritosrečno. Razpor med njim in večino eksekutive W. P. se je odvil in pred nekaj tedni je W. P. objavila odlok, da je Salutskyja izključila iz stranke.

Vso tozadevno korespondenco je Salutsky objavil v septemberski izdaji prej imenovane revije, ki daje precej luči, kaj se godi za kulisami "najčistejših" ameriških revolucionarjev. Ob enem vsebuje septemberska izdaja sledeče važnejše članke: The Reorganization of The New York Call. — The Challenge of Company Unionism. — The Farmer Labor Party Side, by Jay G. Brown. — The W. P. Expelled Me a Little, by J. B. Salutsky. Naroča se na naslov: The American Labor Monthly, 100 Fifth Ave., New York, N. Y. Posamezna številka stane 25c.

## Brez naslova.

"Glas Naroda" plaka nad usodo naših primorskih bratov. Velikodušna, patriotična gospoda v Sakserjevi banki jim je poklonila \$5,000. "Glas Naroda" obljublja, da se jih bodo po novem letu zopet spomnili. Ker Sakserjeva banka dosedaj ni imela navade prispevati za narodne ustanove, bo v prihodnje dajala toliko več.

In čudno — Sakserjeva banka bo podpirala tudi kampanjo urednikov svojega glasila v boju proti kapitalizmu.

V starem kraju so imeli razni denarni zavodi navado, da so januarja vsakega leta določili precej tisočkov v dobrodelne svrhe. Slovenski denarni zavodi so podpirali razne slovenske šole, gledališča, knjižnice, študijske ustanove itd. Nemški so podpirali ponemčevanje slovanskih narodov v Avstriji. Po dolgem času se je našla te navade tudi Sakserjeva banka. "Morda se nam je le tako sanjalo . . ."

"Amerikanski Slovenec" bi rad vedel, kaj je z denarjem, ki se ga je svoječasno nabralo za slovensko svetilišče. Tudi marsikdo drugi je radoveden. Ljudje, ki so pričeli takrat s to akcijo, so imeli večinoma dobre namene, eni pa so si iskali reklamo. Napaka je bila v tem, da je bila vsa stvar v rokah posameznikov in jim je ostala do konca. Ako bi akcijo vodile orga-

nizacije, ali vsaj ena organizacija, ne bi bilo sedaj treba takih vprašanj. Takratno navdušenje se je kmalo ohladilo, akcija je zaspala, nabrana vsota pa je bila naložena na banko, kakor je objavil tozadevni odbor. Po tistem pa menda ni bilo še nikakega poročila.

Lojze Pirc je za demokracijo, kar dokazuje, čemu se navdušuje za demokratsko stranko. Največji demokratje sedanjega časa so Mussolini, Primo-Rivera, Horty in Elbert Gary. Vsi ti so za referendum in take neumnosti, medtem ko so socialisti za vislice in dikaturu.

Trček je stavek v 835. številki "Proletarca" narobe citiral. Čital sem tisto stvar in videl, da je Trček, nekaj dodal kot citat, kar pošteni uredniki ne delajo. Ni se glasilo ". . . potem so začeli k nam zahajati razni zapiti študenti kot Breni, Vošnjaki . . ." Trček je dodal besedo "kot" in stavek tudi drugače spremenil. Vošnjak, niti drugi, ki so z imeni naštetih v tistem članku, niso zapiti študentje, ker so dokončali svoje študije. Trček je razumel dotično stvar, zato se je skrnil za dr. Vošnjakov hrbet.

Ameriški konzul na Dunaju je dobil nad nad 12,000 aplikacij od stanovnikov Nemške Avstrije, ki bi se radi izselili v Zed. države. Na podlagi priseljeniškega zakona se sme priseliti iz Avstrije do julija prihodnje leto 4,930 oseb. Precej te kvote gre na račun jugoslovanskih "Avstrijcev", ki so celo po razpadu Avstro-Ogrske pred ameriški uradniki ljudskega štetja prisegali, da so "avstrijske" narodnosti.

Najboljši in največji slovenski delavski list v Ameriki je "Glas Naroda". Lastuje ga banka. Najboljši in najvzornejši slovenski katoliški list v Ameriki je "Ameriška Domovina". Lastuje ga veliki svobodomiselc Lojze Pirc.

Generalni konzul Srbov, Hrvatov in Slovencev v Chicagi je gospod Božidar Purič. To se je izvedelo slučajno. Božidar je, kakor bi rekli na Kranjskem, "fant od fare", "da so babe vse neumne nanj." Ljudem, ki čitajo angleške dnevnike, je poznano tudi ime Miss Mary Landon Baker, ki je hčerka neke čikaške bogataške rodbine. Mary je večna nevesta. Dekle ima navado, da ji pride par ur pred poroko slabo, nakar odpotuje v Evropo ali pa v Californijo. Imela je že celo vrsto ženinov in še več ljubimcev. Mary je baže zelo živo dekle. Ljudje, ki radi stegajo svoje vratove, so videli, da je vzel generalni konzul Božidar zalo Mary Bakerjevo v gledališče. To je bil velik dogodek, katerega so opisovali čikaški dnevniki drugi dan na prvih straneh. Božidarja so hoteli kar po sili poročiti in oba, on in Mary, sta imela mnogo truda, predno sta vsiljivim poročevalcem raztolmačila, da sta si samo znanca in prav nič drugega. Božidar je še pojasnil, da je za diplomata boljše, ako ni oženjen, ker ima kot samec več priložnosti "pritti naprej". Nekateri poročevalci pa so si po tihem mislili, da pomeni dota gdč. Bakerjeve večjo stopnjo naprej kakor pa lepi nazivi jugoslovanskih diplomatov.—K. T.

### SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 6. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

# Jugoslovanska Socialistična Zveza

3639 W. 26th St., CHICAGO, ILL.

pridružena

## SOCIALISTIČNI STRANKI AMERIKE

### EKSEKUTIVA SOCIALISTIČNE STRANKE:

Eugene V. Debs, Indiana; Morris Hillquit, New York; Edmund T. Melms, Wisconsin; Birch Wilson, Pennsylvania; W. M. Brandt, Missouri; Leo. M. Harkins, Penna.; W. R. Snow, Illinois.

Eksekutivni tajnik: Otto Branstetter, 2653 W. Washington Blvd., Chicago, Ill.

### TAJNIŠTVO J. S. Z.:

Charles Pogorelec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

### EKSEKUTIVA J. S. Z.:

Frank Alesh, Sava Bojanović, Vincenc Cankar, Mi-  
loje V. Lučić, Blaž Novak, F. S. Tauchar, Frank Zajec.

### NADZORNI ODBOR J. S. Z.:

Philip Godina, Milan Slavić, Frank Udovich.

### PROSVETNI ODSEK J. S. Z.:

John Molek, Joseph Oven, John Olip.

### NADZORNI ODBOR SLOV. SEKCIJE J. S. Z.:

Andrew Kobal, Joseph Oven, Frank Podlipec.

## PROLETAREC,

glasilo in list slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Alesh, tajnik; Filip Godina, blagajnik; F. S. Tauchar in F. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Chas. Pogorelec.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na naslov Proletarca.

(Opomba.—Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sodelavci, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme za-  
nje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.)

### AKTIVNI KLUBI J. S. Z.

- 1, Chicago, Ill. — Tajnik Frank Zaitz, 3639 W. 26th St.
  - 4, La Salle, Ill. — Tajnik Frank Mershak, 1027—2nd St.
  - 20, Chicago, Ill.—Tajnik Geo. Maslach, 2250 Clybourn ave.
  - 45, Waukegan, Ill.—Tajnik Martin Judnich, 706 McAlister Ave.
  - 47, Springfield, Ill.—Tajnik Jos. Ovea, 1841 So. 15th St.
  - 50, Virden, Ill. —Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
  - 128, Nokomis, Ill.—Tajnik Frank Cugmeister, R. 4.
  - 213, Carlville, Ill.—Taj. Ant. Blažich, R. R. 4, Box F. 1.
  - 224, Pullman, Ill.—Tajnik John Jereb, 216, E. 136 St.
  - 231, Johnston City, Ill.—Tajnik John Shum, 704 W. 10th St.
  - 41, Clinton, Ind. — Tajnik Frank Bregar, Box 441.
  - 236, Terre Haute, Ind.—Tajnik Anton Kovachich, 2124 N. 20th St.
  - 258, Universal Ind.—Tajnik Frank Kranje, Box 106.
  - 217, Madrid, Iowa. — Tajnik Frank Omerza, R. 2, Box 32A.
  - 157, Gross, Kans. — Taj. John Kunstelj, Box 32.
  - 114, Detroit, Mich. — Tajnik Frank Kuhovski, 8971 Sherwood Ave.
  - 210, Detroit, Mich.—Tajnik Nick Sestanovich, 1038 Hendrie Ave. E.
  - 22, Chisholm, Minn. — Tajnik Jos. Ule, Bx 814.
  - 2, Gleneoe, Ohio.—Tajnik Nace Zlemberger, L. Box 12.
- Redne seje vsako 3. nedeljo dopoldne pri sodrugu N. Zlembergerju.

- 27, Cleveland, O. — Tajnik Leo. Poljšak, 6319 Carl Ave Frank Mack, organizator. Seje vsako drugo nedeljo S. N. Domu.
- 10, Forest City, Pa. — Tajnik Harry Stanich, Box 408.
- 232, Barberton, Ohio. — Tajnik Ant. Pečnik, R. F. D. 1, Box 8-a.
- 13, Sygan, Pa.—Taj. Frank Ursitz, Box 546, Morgan Pa.
- 32, W. Newton, Pa.—Tajnik Jos. Juvan, RFD. 2, box 101.
- 69, Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.
- 118, Canonsburg, Pa.—Tajnik M. Tekave, Box 239.
- 167, South View, Pa. — Tajnik Martin Urbas.
- 175, Moon Run, Pa. — Tajnik Rud. Gorjup, Box 157.
- 176, Wick Haven, Pa. — Tajnik Frank Kolene, Box 56.
- 181, Lloydell, Pa. — Tajnik Tony Zalar, box 152.
- 182, Meadowlands, Pa. — Tajnik Leonard Lenassi, Bx 962.
- 184, Lawrence, Pa. — Tajnik John Terčelj, Box 92, Haddonville, Pa.
- 191, Burgettstown, Pa. — Tajnik John Leskovec, Box 74.
- 198, Homer City, Pa. — Tajnik Frank M. Stopar, Box 97.
- 218, Luzerne, Pa. — Tajnik John Matiechieh, 376 Miller St.
- 220, Bon-Air, Pa.—Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 8, Johnstown, Pa.
- 225, Avella, Pa.—Tajnik Frank Bregar, Bx 363.
- 230, Library, Pa. — Tajnik Ant. Kuna.
- 233, Renton, Pa. — Tajnik Frank Segula, Box 25.
- 234, Harwick, Pa.—Tajnik Andy Bertl, Box 157.
- 37, Milwaukee, Wis.—Tajnik Alb. Hrast, 440 S. Pierce St.
- 235, Sheboygan, Wis.—Tajnik Leo Milostnik, 719 Alabama Ave.
- 228, Pursglove, W. Va.—Tajnik John Vitez, Box 94, Minkville.
- 237, Meriden, W. Va.—Tajnik John Korošec, P. O.

### POSAMEZNI ČLANI (at large):

- John Petrich, Youngstown, O.  
Frank Lipar, Parsons, Pa.  
Frank Knafels, Edmond, Okla.  
Jno Ban, Pittsburgh, Pa.  
Paul Chesnik, Toronto, Ohio.  
John Chesnik, Canonsburg, Pa.  
Frank Gorenc, Library, Pa.  
Lovr. Selak, Star City, W. Va.  
Rosie Selak, Star City, W. Va.  
Jas. Kogoj, Auburn, Ill.  
Max Martz, Buhl, Minn.  
Frank Cherne, Bancock, Ohio.  
Frank Chemažar, Columbus, Kans.  
Pauline Vogrich, Milwaukee, Wis.  
Jack Kotar, Warren, Ohio.

## Socialistično gibanje v Californiji.

Debsova tura v Californiji je končana, ni pa končano delo za reorganiziranje socialistične stranke. V Sacramentu se je obnovila nekdanja aktivna soc. organizacija, ki obljubuje zopet zavzeti svoje staro mesto. Socialistična organizacija v Los Angelesu se je posčala. "The Oakland World", glasilo socialistične stranke v Californiji, je dobil nad deset tisoč novih naročnikov.

Sodrug Herman poroča, da se je ustanovilo več novih socialističnih postojank v raznih krajih Washingtona. Enaka poročila prihajajo iz Utah, Oregon, Montane in Idahe.

Ako ne bi imeli "Proletarca", ali bi bil kateri slovenski list v tej deželi, ki bi navajal delavstvo v socialistično organizacijo in agitiral za socialistično stranko? Ali se vam ne zdi, da je Proletarec vreden vaše podpore, in bi morali tudi vi agitirati, da se ga razširi?

## Naša slaba prehranjevalna izobrazba.

Nek zdravniški pisatelj pravi: "Ljudje si imajo sami pripisati krivdo za pokvarjene želodce." In on ima popolnoma prav, kajti dandanes povprečni kmetov in bolje ve kako je treba hraniti živino kot samega sebe in to velja tudi za druge. Redko je najti človeka, ki bi vedel, kake količine različnih hranilnih snovi potrebuje človeško telo in to je tudi vzrok, da se ljudje v tem oziru ravna po svojem teku, vsled česar napravijo velike pomote, za katere kasneje drago plačajo. — Trinerjevo zdravilno grenko vino je zaslužljiv popravljač. Isto izčisti drob, pomaga prebavi in ojači ves prebavni sistem. Če trpite na kakem želodčnem neredu, kot je naprimer slaba prebava, plin v čreveh, glavobol, vznemirjenost, slab spanec, ali če se v splošnem slabo počutite, vzemite Trinerjevo zdravilno grenko vino, ki je na prodaj v vsaki boljši lekarni ali trgovini z zdravili. Če pa ga ne morete dobiti v svoji sosesčini, pišite naravnost na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

### Zahvala.

Tem potom izrekava prisrčno zahvalo pevskemu in tamburaškemu zboru "Lira", kakor tudi številnim drugim prijateljem za prijazno iznenadenje in množične čestitke v soboto 29. sept. t. l., katere nam izkazujejo v trajnem prijaznem spominu.

MARTIN IN LALIE NEMANICH,

## SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsake drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

## VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebčin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

**Zmerne cene in točna postrežba.**

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

## Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga boljših književnih del.**

**LOUIS KVEDER**

(200 Walsh Bldg.)

**434 Diamond St.,**  
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, testamente in vsa v notarski posel spadajoča dela.

## ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

**KASPAR STATE BANKI**

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue  
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

**\$ 1,250,000.00**



Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

# CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISL, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata . . . . .	.29
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera) . . . . .	5.00
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO, (Alojsija Stebi) . . . . .	.16
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana . . . . .	1.25
KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM . . . . .	.25
KDO UNIČUJE PROIZVAJALNJE V MALEM . . . . .	.20
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels) . . . . .	.30
KRATKA SEBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej) . . . . .	.25
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc) . . . . .	.40
O KONSUMNIH DRUŠTVIH . . . . .	.16
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana . . . . .	.40
POGLEDE V NOVI SVET . . . . .	.19
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana . . . . .	.90
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida, vezana . . . . .	1.15
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar) . . . . .	.35
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abdatus) broširana . . . . .	.45
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno . . . . .	2.00
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Osvyald), broširana . . . . .	.50
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba . . . . .	.40
SEBSKA POČETNICA, (J. T.) . . . . .	.50
SPRETNA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana . . . . .	1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana . . . . .	.50
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike . . . . .	.10
VARČNA KUHARICA, (Marija Remec), vezana . . . . .	1.00
V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana . . . . .	.25
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza) . . . . .	.25
MAJHNA PRODAJALNA ALI KONSUM . . . . .	.10
ZAKON BIOGENEZE, (J. Howard Moore, prevel I. M.) . . . . .	1.50
ZA STABO PRAVDO, (Fran Erjavec) . . . . .	.50

ZBIRKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj) . . . . .	.30
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana . . . . .	1.50
ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po . . . . .	.10
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec) . . . . .	.25
ZGODOVINA SEBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 65c. Vsi trije zvezki 541 str. . . . .	2.25

## RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1916, vezan . . . . .	40
letnik 1917, vezan . . . . .	50
letnik 1919, vezan . . . . .	50
letnik 1920, vezan . . . . .	65
letnik 1921, broširan . . . . .	50
letnik 1922, vezan . . . . .	75
letnik 1922, broširan . . . . .	50
letnik 1923, vezan . . . . .	75
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c. . . . . (Imamo jih dvojne vrste.)	
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) . . . . .	.10
KRES, revija, I. 1922, št. 9-10 . . . . .	.25
KRES, revija, I. 1922, št. 11-12 . . . . .	.25
KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4 . . . . .	.40
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEJAVNOSTI ZEDINJENIH DRŽAV . . . . .	.40
O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) . . . . .	.10
PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki . . . . .	5.00
RDEČI PILOT, mesečnik prvatne mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka . . . . .	.05
TRIBE LABODJE, ilustrirana revija . . . . .	.25

## ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana . . . . .	.60
ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane . . . . .	5.00
ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana . . . . .	1.50
BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana . . . . .	1.20
"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno . . . . .	1.20
END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana . . . . .	.60
EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana . . . . .	.60
EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana . . . . .	.60
FOOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana . . . . .	1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokobolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana . . . . .	1.50
IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba . . . . .	1.25
JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnic . . . . .	1.25
KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana . . . . .	.50
KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba . . . . .	1.25
LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana . . . . .	.50
LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana . . . . .	.50
OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani . . . . .	1.50
PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Demači zdravnik, vezana . . . . .	1.25
REPUBLIC OF PLATO, vezana . . . . .	1.25
RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana . . . . .	.50
ROBERTS RULES OF ORDER, vezana . . . . .	1.50
SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana . . . . .	1.25
SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana . . . . .	.50
SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana . . . . .	.50
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana . . . . .	.50
THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba . . . . .	1.25
THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana . . . . .	1.25
THE DREAM OF DEBS, (Jack London) . . . . .	.50
THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese . . . . .	1.25
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhye Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno . . . . .	1.25
100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota . . . . .	1.25
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana . . . . .	.50
THOUGHTS OF A POOL, (Evelyn Gladys), vezana . . . . .	1.25

Naročilom priložite poštalni ali depresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštalno pošto. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalna popust.

Vsa naročila naslovite na:

**PROLETAREC**  
3639 W. 26th Street,  
Chicago, Ill.